

**De opvoedingsbeleving van ouders van adoptiekinderen
*met Special Needs en zonder Special Needs uit Taiwan***

Miriam E. Krap

Universiteit Leiden

Child & Family Studies

Studentnummer: 1163760

Augustus 2013

Eerste begeleider:

Dr. M. Stoltenborgh

Wassenaarseweg 52

2333 AK Leiden

Kamernummer 4B42

+31 (0)71 527 7961

stoltenborghm@fsw.leidenuniv.nl

Tweede begeleider:

Prof. Dr. F. Juffer

Wassenaarseweg 52

2333 AK Leiden

Kamernummer 4B35

+31 (0)71 527 3753

juffer@fsw.leidenuniv.nl

ONDER EMBARGO TOT 1 JANUARI 2016

Voorwoord

Met het afronden van mijn scriptie heb ik de laatste stap gezet die nodig is om uiteindelijk mijn diploma van de Master Child & Family Studies aan de Universiteit van Leiden in ontvangst te kunnen nemen. Via deze weg wil ik graag een paar mensen in het bijzonder bedanken die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit scriptieonderzoek. In eerste plaats is dat mijn eerste begeleider, Dr. M. Stoltenborgh, die dankzij haar kritische blik heeft gezorgd voor mijn scriptie zoals die nu is. Daarnaast wil ik Prof. Dr. F. Juffer bedanken voor haar feedback, begeleiding en expertise op het gebied van adoptie. Dankzij deze prettige begeleiding kan ik mijn scriptie nu met trots presenteren.

Tot slot wil ook mijn familie en vrienden bedanken voor hun steun, vertrouwen en interesse in zowel het onderwerp als de vorderingen van mijn scriptie.

Samenvatting

In dit onderzoek is de opvoedingsbeleving van adoptieouders van kinderen *met Special Needs* ($N = 84$) en *zonder Special Needs* ($N = 146$) onderzocht. Met behulp van de Nijmeegse Vragenlijst voor de Opvoedings situatie is de zwaarte van de opvoedingsbelasting gemeten. Er is gekeken of het geslacht van het adoptiekind, de leeftijd bij aankomst en gezinsgrootte van invloed waren op de zwaarte van de opvoedingsbelasting bij adoptieouders. Tevens is nagegaan of begeleiding na de adoptie en contact met andere ouders gerelateerd waren aan de opvoedingsbelasting. Daarna komt een verdieping op de opvoedingsbelasting van adoptieouders met Special Needs. Hierbij is gekeken naar het bewust (opnieuw) kiezen voor Special Needs en de samenhang hiervan met de opvoedingsbelasting. Verder is gekeken naar de invloed van de Special Needs op de sociale contacten en relatie met de partner in relatie tot de zwaarte van de opvoedingsbelasting. Tevens is gekeken of de juistheid van informatie voorafgaand aan de adoptie en de verwachtingen over de Special Needs gerelateerd waren aan de zwaarte van opvoedingsbelasting. Aan dit onderzoek hebben ouders van 230 kinderen (112 jongens en 118 meisjes) uit 167 verschillende gezinnen meegedaan. De resultaten lieten zien dat adoptieouders van kinderen *met Special Needs* meer het gevoel hadden er alleen voor te staan dan adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs*. Zowel vaders als moeders van adoptiekinderen *met en zonder Special Needs* ervoeren minder opvoedingsbelasting dan de normgroep. Adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* ervoeren meer opvoedingsbelasting naarmate het kind jonger was, wanneer zij een jongen hadden en wanneer zij begeleiding hadden ontvangen na plaatsing van het kind. Adoptieouders van kinderen *met en zonder Special Needs* ervoeren minder opvoedingsbelasting wanneer zij regelmatig contact hadden met andere adoptieouders. Adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* hadden meer plezier en een betere omgang met hun kind wanneer zij geen contact hadden met andere adoptieouders. Bij adoptieouders van kinderen *met Special Needs* bleek de opvoedingsbelasting geen rol te spelen in het bewust (opnieuw) kiezen voor een kind met Special Needs. Wel ervoeren adoptieouders meer opvoedingsbelasting wanneer de Special Need van het kind een belemmering was voor de sociale contacten of van invloed was op de relatie met de partner. Adoptieouders bij wie de informatie over zowel de aard als mate van de Special Needs niet klopte, ervoeren meer problemen tijdens de opvoeding. De verwachtingen van de adoptieouders waren niet gerelateerd aan de zwaarte van opvoedingsbelasting. De resultaten impliceren dat het begeleidende proces voorafgaand aan de adoptie zorgt voor goed voorbereide en bewust opvoedende mensen welke goed in staat zijn om een adoptiekind met of zonder Special Needs op te voeden. Belangrijk in volgend onderzoek zal zijn om de zwaarte van de opvoedingsbelasting te bekijken in relatie tot de gedragsproblemen van adoptiekinderen.

Sleutelwoorden: Adoptie, Opvoedingsbelasting, Special Needs

Inhoudsopgave

Introductie		6
	Proces van Adoptie	7
	Kenmerken van Adoptiekinderen	7
	Leeftijd	7
	Geslacht	8
	Special Needs	8
	Adoptieouders	9
	‘Opvoedingsbelasting’	9
	Motieven en Verwachtingen	9
	Meerdere Adoptiekinderen in een Gezin	10
	Eerdere Onderzoeken naar Opvoedingsbelasting bij Adoptieouders	10
	Doel en Verwachtingen van het Huidige Onderzoek	11
Methode		11
	Respondenten	11
	Procedure	12
	Meetinstrumenten	12
	Data-Analyse	13
Resultaten		13
	Demografische Gegevens van de Onderzoeksgroep	13
	Opvoedingsbelasting van Adoptieouders van Kinderen	
	Met en Zonder Special Needs	15
	Vergelijking met de Normgroep	15
	Leeftijd van het Kind bij Aankomst	16
	Geslacht van het Kind	17
	Aantal Adoptiekinderen in een Gezin	17
	Begeleiding Na Plaatsing van het Adoptiekind	17
	Contact met andere adoptieouders	18
	Opvoedingsbelasting bij Ouders van een Adoptiekind Met Special Needs	20
	Bewust (opnieuw) kiezen	20
	Belemmering van Sociale Contacten door de Special Needs van het Kind	20
	Invloed van Special Needs op de Relatie met de Partner	20
	Juistheid van Informatie Voorafgaand aan de Adoptie	21
	Verwachtingen van de Ouders	22

Conclusie en Discussie	22
Stabiele, Welvarende Gezinnen?	22
Opvoedingsbelasting van Adoptieouders van Kinderen Met en Zonder Special Needs	24
Factoren van Invloed op de Opvoedingsbelasting van Adoptieouders	25
Leeftijd	25
Begeleiding Na Plaatsing	25
Contact met Andere Ouders	26
Geslacht van het Adoptiekind	26
‘Subjectieve Opvoedingsbelasting’	26
Beperkingen van het Onderzoek	27
Implicaties voor het Werkveld	28
Literatuur	29
Illustratieverantwoording	32
Bijlage 1	33
Bijlage 2	34

Introductie

Adoptie is een veelbesproken thema binnen de maatschappij. Sinds de eerste Adoptiewetgeving in Nederland in 1956 werden ruim 50.000 kinderen geadopteerd, waarvan ongeveer tweederde afkomstig was uit het buitenland (Juffer, 2010). Buitenlandse adoptiekinderen komen vrijwel uitsluitend naar Nederland via een van de zes door het Ministerie van Justitie erkende bemiddelende adoptieorganisaties (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2012). Al enige jaren is sprake van een geleidelijke terugloop van het aantal voor adoptie beschikbare kinderen. De belangrijkste reden hiervoor is de invoering van het Haags Adoptie Verdrag (1993), waardoor jonge en gezonde kinderen in toenemende mate worden opgevangen in gezinnen in het land van herkomst. Dit geldt (nog) niet voor kinderen met Special Needs, waardoor deze kinderen wel internationaal geadopteerd kunnen worden (Meijer, 2010).

Uit Taiwan, het land van origine van de kinderen uit dit onderzoek, komen jaarlijks ongeveer 40 (2008) tot 16 (2012) adoptiekinderen naar Nederland. Dit is ongeveer 7% van de adoptiekinderen uit Azië en 3,3% van alle kinderen die in 2012 zijn geadopteerd uit het buitenland (Stichting Adoptie Voorzieningen, Jaarverslag 2011). Door Stichting Meiling, de opdrachtgever van dit onderzoek, wordt als voorwaarde gesteld aan aspirant adoptieouders die zich opgeven voor adoptie uit Taiwan, dat zij in principe bereid moeten zijn om een kind met een medisch en/of sociaal rapport te accepteren. In dit rapport worden de bevindingen beschreven van de medische onderzoeken die in Taiwan zijn gedaan voordat een kind voor adoptie in aanmerking komt. Informatie over het medisch rapport van het eventueel te adopteren kind is bij het voorstel aan de aspirant adoptieouders beschikbaar. De medische wetenschap in Taiwan is goed ontwikkeld, waardoor er veel bekend is over de gezondheid van het kind.

Naast een medisch rapport met mogelijke problemen, is er vaak ook sprake van sociale problematiek, zoals bijvoorbeeld het drugsgebruik van de moeder tijdens de zwangerschap of psychische problematiek bij de moeder. Dit kan er toe leiden dat een geboortemoeder niet in staat is zelf voor haar kind te zorgen. Op het ongehuwde moederschap rust een groot taboe, waardoor er voor jonge meisjes die nog op de middelbare school zitten of studeren vaak geen andere keus is dan om hun kind af te staan voor adoptie. Ook oudere moeders (boven de 40 jaar) hebben het in Taiwan vaak erg moeilijk, doordat ondersteuning bij de opvang door bijvoorbeeld grootouders wegvalt. Moeders moeten dan kiezen tussen werken of een kind opvoeden zonder geld, wat ook een reden kan zijn het kind af te staan. Een andere reden van afstand kan zijn dat het kind geboren is met een zichtbare afwijking, zoals een schisis (aangeboren afwijking aan het gezicht die zich kenmerkt door een spleet in de bovenlip, kaak of gehemelte). Dit ligt in Taiwan vaak nog erg gevoelig, omdat dit als straf wordt gezien van de goden (Meiling, 2013).

Het Proces van Adoptie

Aspirant-adoptieouders die een gezonde baby willen adopteren, krijgen te maken met gesloten wachtlijsten en lange wachttijden. Wanneer aspirant-adoptieouders bereid zijn om een kind met Special Needs op te nemen, kan dit de mogelijkheden om een kind te adopteren vergroten en de wachttijd verkorten. Het opnemen van een kind met Special Needs is altijd een weloverwogen besluit, maar deze beslissing moet al worden genomen voordat de aspirant adoptieouders de consequenties goed kunnen inschatten. De professionals die betrokken zijn bij de adoptie voor- en nazorg hebben gesignaleerd dat zij geen duidelijk beeld hebben van de (extra) opvoedingsvaardigheden die nodig zijn om kinderen met Special Needs een thuis te bieden. Hierdoor kunnen deze professionals de ouders inhoudelijk niet altijd optimaal ondersteunen. Ook voor het matchen van Special Needs kinderen met de meest geschikte adoptieouders mist men adequate afwegingen. Het gevolg hiervan is dat in de praktijk de wens van de adoptieouders en de eigen overtuigingen van ouders en professionals leidend zijn, zonder dat zij zich op wetenschappelijk onderzoek kunnen baseren. Mogelijkerwijs overschatten ouders hun pedagogische mogelijkheden of blijken de speciale opvoedingsbehoefte van hun kind toch groter dan gedacht. In de praktijk van interlandelijke adoptie bestaat dan ook grote behoefte aan een beter en concreter beeld van de opvoedingsbelasting in gezinnen met adoptiekinderen met Special Needs (Juffer & Ter Meulen, 2010, p.1). In dit huidige onderzoek wordt geprobeerd om een beeld te krijgen van de opvoedingsbelasting die adoptieouders van kinderen met en zonder Special Needs uit Taiwan ervaren.

Kenmerken van Adoptiekinderen

Leeftijd. De leeftijd van adoptiekinderen wereldwijd is de laatste jaren gestegen. De meeste kinderen die in 2010 werden geadopteerd waren één of twee jaar oud, terwijl dit in 2011 drie tot vijf jaar is (Stichting Adoptie Voorzieningen, 2011). Dit is een gevolg van de invoering van het Haags Adoptie Verdrag, ten gevolge waarvan voor gezonde kinderen wordt geprobeerd om eerst een gezin in land van herkomst voor het kind te zoeken. Dit neemt echter veel tijd in beslag waardoor de kinderen ouder zijn wanneer ze voor interlandelijke adoptie in aanmerking komen. Kinderen met Special Needs kunnen echter vaak niet geplaatst worden in een gezin in hun land van afkomst, waardoor deze kinderen over het algemeen jonger zijn wanneer ze geadopteerd worden (jonger dan 6 maanden). Soms worden ook oudere kinderen, tussen de twee en zes jaar, voor adoptie afgestaan, vaak nadat blijkt dat er sprake is van een ontwikkelingsachterstand (Meiling, 2013).

De leeftijd waarop een kind wordt geadopteerd is een belangrijke factor voor de ontwikkeling van een kind. Wanneer de leeftijd ten tijde van de adoptie hoger is, wordt het aanpassingsniveau van het adoptiekind lager (Sharma, McGue, & Benson, 1996). Er wordt gesuggereerd dat dit te maken heeft met de ervaringen voordat de adoptie plaats vindt. Hoe ouder het adoptiekind is bij de adoptie, hoe groter de kans dat het kind in een situatie heeft gezeten die niet optimaal is voor zijn ontwikkeling

(verwaarlozing of mishandeling) en andere negatieve ervaringen heeft gehad. Dit zou kunnen leiden tot emotionele en gedragsproblemen (Brodzinsky, Smith, & Brodzinsky, 1998). Onderzoek heeft aangetoond dat de ervaringen voorafgaand aan de adoptie de best voorspellende factoren zijn voor later gedrag van het kind (Groza & Ryan, 2002).

De leeftijd van het adoptiekind heeft ook te maken met de hechtingsproblemen tijdens de ontwikkeling. Meta-analytisch onderzoek wijst uit dat adoptiekinderen die na hun eerste levensjaar worden geadopteerd minder vaak een veilige gehechtheid hebben (Van den Dries, Juffer, van IJzendoorn, & Bakermans-Kranenburg, 2009). In een andere studie (Smyke, Zeanah, Fox, Nelson, & Guthrie, 2010) bleek dat adoptiekinderen die voor hun tweede jaar geadopteerd waren meer kans hadden zich veilig te hechten. Onveilige gehechtheid is een voorspeller voor latere gedragsproblemen en psychopathologie (Van IJzendoorn, Schuengel, & Bakermans-Kranenburg, 1999). Deze gedragsproblemen kunnen van invloed zijn op de gezinsbelasting van adoptieouders, omdat ze het ouderschap zwaarder maken.

De verwachting in dit onderzoek was dat ouders van een adoptiekind met of zonder Special Needs, die een kind na het tweede levensjaar hadden geadopteerd, meer gezinsbelasting zouden ervaren dan ouders die een kind jonger dan een jaar hebben geadopteerd. De reden was dat kinderen die op latere leeftijd zijn geadopteerd meer risico hebben op problemen in de ontwikkeling, omdat zij langere tijd in een minder optimale situatie hebben gewoond.

Geslacht. Adoptiekinderen, en in het bijzonder buitenlandse adoptiekinderen, vertonen meer probleemgedrag dan niet-geadopteerde kinderen (Juffer & Van IJzendoorn, 2005). Geadopteerde jongens laten meer externaliserend probleemgedrag, zoals aandachtsproblemen en agressief gedrag, zien dan niet-geadopteerde jongens (Verhulst, 2000). Ook geadopteerde meisjes laten meer externaliserend probleemgedrag zien dan niet-geadopteerde meisjes (Hoksbergen, Stoutjesdijk, Rijk, & van Dijkum, 2002), hoewel in mindere mate dan jongens (Else-Quest, Hyde, Goldsmith, & van Hulle, 2006). Jongens zijn geneigd om veel actiever te zijn dan meisjes (Maccoby & Jacklin, 1974).

De verwachting van dit onderzoek was dat het opvoeden van jongens voor een zwaardere gezinsbelasting zou zorgen omdat jongens vaak al drukker zijn en meer externaliserend probleemgedrag laten zien dan meisjes.

Special Needs. Kinderen met Special Needs hebben vaak een bijzondere opvoedingsbehoefte. Sinds 2009 wordt door Stichting Adoptievoorzieningen (SAV) het type Special Needs bijgehouden bij adoptiekinderen, zoals een verhoogd medisch risico, een operabel probleem al dan niet met therapie/revalidatiebehoefte, een blijvende aandoening of een belaste sociaal-emotionele achtergrond (zie Bijlage 1; SAV, 2009). In 2011 hadden 50% van de kinderen die geadopteerd werden Special Needs. In 2012 zijn er 488 adoptiekinderen naar Nederland gekomen, waarvan 57% van de kinderen Special Needs hadden (www.adoptie.nl/m/adoptieprocedure_profiel_sn/mn/3/). Dit is een groot aantal

kinderen dat extra zorg en aandacht nodig heeft. Er is echter nog weinig bekend over de beleving van de opvoeding van adoptiekinderen met Special Needs die zijn opgenomen in (Nederlandse) gezinnen. Onderzoek heeft aangetoond dat families met een adoptiekind met Special Needs hogere niveaus van cohesie en adaptatie lieten zien dan families met alleen biologische kinderen (Rosenthal & Groze, 1992).

De verwachting van dit onderzoek was dat ouders van een kind met Special Needs een zwaardere opvoedingsbelasting zouden ervaren dan ouders van een kind zonder Special Needs, omdat kinderen met Special Needs een bijzondere opvoedingsbehoefte hebben. Tevens wisten ouders van een kind met Special Needs vaak van te voren niet precies hoe de situatie van het kind was, waardoor zij mogelijk de situatie verkeerd hebben ingeschat en de opvoedingsbelasting wellicht niet aan hun verwachtingen heeft voldaan.

Adoptieouders

‘Opvoedingsbelasting’. Opvoedingsbelasting is afhankelijk van kenmerken van het kind, de ouder(s), het gezinssysteem of een combinatie van deze drie. Andere factoren die kunnen meespelen zijn de omgeving van het gezin, de verwachtingen, eisen, normen, waarden en andere cultuurgebonden factoren (Wels & Robbroeckx, 1996). Het adoptieouderschap stelt specifieke eisen aan de opvoedkennis en bekwaamheid van ouders (De Pauw & Hoksbergen, 1998). In de jaren '80 verscheen voor het eerst een artikel over allerlei problemen in adoptiegezinnen. Hierin kwamen ouders aan het woord die verslag deden over hun teleurstelling in het adoptieouderschap (Storm, 1985). Na deze publicatie is meer aandacht gekomen voor de opvoedingsproblemen die met adoptie samen kunnen gaan en de voor adoptieouders belastende problematiek (De Pauw & Hoksbergen, 1998). Kinderen in het algemeen nemen veel tijd in beslag.

Van adoptieouders in het huidige onderzoek die aangaven dat het hebben van een kind met Special Needs inbreuk deed op hun sociale leven, werd verwacht dat zij een zwaardere gezinsbelasting zouden ervaren dan ouders die aangaven dat het kind met Special Needs geen inbreuk deed op hun sociale leven. Tevens werd verwacht dat de ouders die aangaven dat het hebben van een adoptiekind met Special Needs invloed had op de onderlinge relatie meer gezinsbelasting zouden ervaren. Steun van de partner is een belangrijk punt in de opvoeding en gebrek hieraan zou voor een zwaardere opvoedingsbelasting kunnen hebben gezorgd.

Motieven en Verwachtingen. De motivatie van adoptiefamilies om een kind met Special Needs te adopteren, blijkt niet veel te verschillen van de motivatie om een adoptiekind zonder Special Needs te adopteren (Denby, Alford, & Ayala, 2011; Vandivere, Malm, & Radel, 2009). Deze ouders willen hun gezin uitbreiden, maar hebben te maken met onvruchtbaarheid. Een andere reden kan zijn het aanbieden van een stabiel gezin aan een kind (Vandivere, Malm, & Radel, 2009). Gezien het feit dat adoptieouders kiezen voor een kind met Special Needs, kan het zijn dat zij niet de eerste gevoelens

van shock, ontkenning en wanhoop ervaren bij problemen in de ontwikkeling of op medisch gebied, omdat ze hier al op waren voorbereid. Dit in tegenstelling tot biologische ouders, waar deze problemen vaak onverwachts komen (Glidden, 1990). Bovenop de dagelijkse taken van opvoeden en verzorgen van de kinderen, kunnen ouders van een kind met Special Needs moeilijkheden ervaren wanneer zij de beperkingen van het kind moeten leren accepteren, een passende hulp- of zorginstelling moeten zoeken of toekomstige zorg moeten plannen wanneer het kind volwassen wordt (Glidden, Billings, & Jobe, 2006). Ouders die kiezen voor een adoptiekind met Special Needs laten echter wel een hoge mate van betrokkenheid en toewijding zien (Perry & Henry, 2009).

De verwachting van dit onderzoek was dat adoptieouders die bewust hebben gekozen voor een kind met Special Needs, minder gezinsbelasting zouden ervaren dan ouders die niet bewust hebben gekozen voor Special Needs. De reden hiervoor kan zijn dat deze ouders beter voorbereid waren op de problemen die de Special Needs met zich mee kon brengen. Tevens was de verwachting dat ouders die niet opnieuw zouden kiezen voor een adoptiekind met Special Needs, meer gezinsbelasting zouden ervaren omdat hun verwachtingen niet overeenstemden met de werkelijkheid.

Meerdere Adoptiekinderen in een Gezin. Literatuur over de effecten van familie grootte op de ontwikkeling van een kind ondersteunt over het algemeen een negatieve relatie tussen de grootte van het gezin en de ontwikkeling van het kind (Black, Devereux, & Salvanes, 2005). Ouders zijn minder responsief, verzorgend en ondersteunend wanneer er meer kinderen in een gezin aanwezig zijn (Strohschein, Gauthier, Campbell, & Kleparchuk, 2008). Ouders moeten hun aandacht verdelen over meer kinderen, waardoor per kind minder individuele aandacht beschikbaar is (Verhoeven, Junger, van Aken, Deković, & van Aken, 2007). Ook moeten ouders met meer kinderen vaak meer moeten werken door de hogere kosten in levensonderhoud, waardoor zij minder tijd aan de kinderen kunnen besteden (Strohschein, Gauthier, Campbell, & Kleparchuk, 2008). Hoe meer kinderen er in het gezin aanwezig zijn, hoe meer aandacht ze vragen aan ouders en hoe drukker ouders het hebben. Hoewel verschillend per gezinssituatie, kan dit van invloed zijn op de zwaarte van gezinsbelasting. Adoptiekinderen met Special Needs brengen vaak een complexere situatie met zich mee dan adoptiekinderen zonder Special Needs en hebben speciale aandacht nodig.

De verwachting in dit onderzoek was dat in gezinnen waar meerdere adoptiekinderen met Special Needs aanwezig zijn, de ouders een zwaardere gezinsbelasting zouden ervaren dan wanneer er maar één kind met Special Needs aanwezig was of bij gezinnen met adoptiekinderen zonder Special Needs.

Eerdere Onderzoeken naar Opvoedingsbelasting bij Adoptieouders

Uit onderzoek naar de opvoedingsbelasting van adoptieouders van kinderen uit Roemenië bleek dat ouders van Roemeense adoptiekinderen een hogere opvoedingsbelasting ervoeren dan ouders zonder adoptiekinderen (Hoksbergen, Stoutjesdijk, Rijk, & van Dijkum, 2002; Hoksbergen, Rijk, ter

Laak, & van Dijkum, 2004). Deze ouders ervoeren meer opvoedingsproblemen, hadden meer hulp nodig en verwachtten ook meer steun van hun partners en derden. Tevens kwam in dit onderzoek naar voren dat ouders met Roemeense adoptiekinderen die bij aankomst twee jaar of ouder waren, de opvoedingssituatie als problematischer ervoeren dan ouders met bij aankomst jongere kinderen. Volgens Meijer (2010) is een van de belangrijkste opvoedtaken voor adoptieouders de acceptatie van hun niet-biologische kind.

Doel en de Verwachtingen van het Huidige Onderzoek

In dit onderzoek is geprobeerd om een concreet beeld te krijgen van de opvoedingsbelasting van adoptieouders van kinderen met en zonder Special Needs uit Taiwan. Hoewel informeel vaak informatie wordt uitgewisseld tussen adoptieouders, is er weinig wetenschappelijk onderzoek naar de beleving van het ouderschap door adoptieouders. Bij dit onderzoek is voor Taiwan gekozen, omdat al lange tijd relatief veel kinderen met Special Needs uit dit land geadopteerd worden. Een extra reden is dat Stichting Meiling toestemming heeft gegeven om deze gezinnen, waarbij sprake is van één of meer adoptiekinderen uit Taiwan, te benaderen.

De verwachting van dit huidige onderzoek was dat ouders van een adoptiekind met Special Needs een zwaardere opvoedingsbelasting zouden ervaren, omdat deze kinderen vaak speciale en extra aandacht vragen dan adoptiekinderen zonder Special Needs. Tevens werd verwacht dat ouders van adoptiekinderen die bij aankomst ouder waren dan 24 maanden meer gezinsbelasting zouden ervaren dan ouders van adoptiekinderen die bij aankomst jonger waren dan 24 maanden. Verder was de verwachting dat ouders van adoptiejongens en ouders met grotere gezinnen meer opvoedingsbelasting zouden ervaren. Ook werd verwacht dat ouders die vonden dat het hebben van een kind met Special Needs van grote invloed was op het sociale leven of op de relatie met hun partner, meer gezinsbelasting zouden ervaren. Verder werd verwacht dat de juistheid van informatievoorziening over de Special Needs een potentiële bijdrage zou leveren aan de opvoedingsbelasting. Van ouders die niet bewust hadden gekozen voor een kind met Special Needs werd verwacht dat zij meer belasting zouden ervaren en daardoor niet opnieuw zouden kiezen voor een kind met Special Needs. Verwacht werd dat het contact met andere adoptieouders de opvoedingsbelasting zou verminderen. Bij adoptieouders die begeleiding hadden ontvangen na plaatsing van het kind werd een hogere opvoedingsbelasting verwacht.

Methode

Respondenten

Respondenten voor dit onderzoek werden geworven via Stichting Meiling. Stichting Meiling (www.meiling.nl) is een non-profit organisatie die bemiddelt bij de adoptie van kinderen uit Taiwan, China en Suriname. Voor het hier beschreven onderzoek zijn 716 gezinnen benaderd die een kind uit Taiwan hebben geadopteerd dat voor 1 mei 2008 was geboren. Van de gezinnen heeft één persoon de

vragenlijst in gevuld, de vader of de moeder. De ouders van 310 adoptiekinderen uit 217 verschillende gezinnen hebben meegedaan aan het onderzoek. In dit onderzoek wordt gerapporteerd over de subgroep van 230 kinderen uit 167 verschillende gezinnen die ten tijde van het onderzoek jonger waren dan 15 jaar, omdat de vragenlijst over gezinsbelasting tot deze leeftijd bruikbaar was. Er waren 104 adoptiekinderen enig adoptiekind in het gezin, 90 kinderen kwamen uit een gezin met twee adoptiekinderen, 28 kinderen uit een gezin met drie adoptiekinderen en 8 kinderen uit een gezin met vier adoptiekinderen.

Procedure

Het onderzoek liep van april tot november 2012. De Universiteit Leiden is benaderd door Stichting Meiling om onderzoek te doen naar de opvoeding en ontwikkeling van Special Needs adoptiekinderen in Nederland. De vragenlijst die is samengesteld voor dit onderzoek werd gemaaild vanuit een internet service (enqueteviainternet.nl). Elk gezin heeft per brief een persoonlijke code ontvangen waarmee samen met de geboortedatum van het kind kon worden ingelogd op de site om de vragenlijst in te vullen. In het geval dat er meerdere adoptiekinderen binnen het gezin waren die geboren zijn vóór 1 april 2008, heeft de ouder meerdere codes ontvangen. In de brief die de respondenten ontvingen stond uitgelegd wat er van hen werd verwacht met betrekking tot het invullen van de vragenlijst. Ook stond er extra informatie over het onderzoek in en contactgegevens voor als er nog vragen waren. Het invullen van de vragenlijst nam ongeveer 90 min in beslag. Het moment van meting werd vastgesteld op oktober 2012, omdat op dat moment de online vragenlijsten werden gesloten.

Meetinstrumenten

Om de opvoedingssituatie in kaart te brengen is gebruik gemaakt van de Nijmeegse Vragenlijst voor de Opvoedingssituatie (NVOS). Voor dit onderzoek is Deel A, over de subjectieve opvoedingsbelasting, gebruikt. Deel A bestaat uit acht schalen: *acceptatie* van het kind (4 items), het *aankunnen* van de opvoeding (8 items), *problemen* hebben tijdens de opvoeding (7 items), de opvoedingssituatie *anders* willen (6 items), het kind voelen als een *belasting* (7 items), het gevoel hebben er *alleen* voor te staan (4 items), *plezier* hebben tijdens de opvoeding (5 items) en een goede *omgang* hebben met het kind (5 items). De antwoorden werden gegeven middels een vijf-punt Likertschaal (1-5) waarbij een hogere score stond voor een zwaardere opvoedingsbelasting. Per schaal is het gemiddelde berekend over de items. De validiteit en betrouwbaarheid van de NVOS zijn als goed beoordeeld door de COTAN (1999). De Cronbach's Alpha zijn bij alle schalen van opvoedingsbelasting voldoende. Bij moeders varieert de Alpha van .72 (*acceptatie*) tot .93 (*kind voelen als belasting*); bij vaders zijn vergelijkbare resultaten gevonden, met uitzondering van de schaal *er alleen voor staan* waar de alpha .52 is. Deze schaal is wel meegenomen in de analyse, maar de resultaten zijn voorzichtig geïnterpreteerd.

Tevens zijn een aantal vragen gesteld aan de ouders om een breder beeld te schetsen van de situatie waarin adoptieouders zich bevinden (zie Bijlage 2). Deze vragen betroffen de juistheid van informatievoorziening voorafgaand aan de plaatsing van het adoptiekind; de verwachtingen die de respondenten hadden over de consequenties van de Special Needs op hun gezinsleven; belemmering van sociale contacten en invloed op relatie met partner door de Special Needs van het adoptiekind; het bewust kiezen door de ouders voor een kind met Special Needs; het verloop van de opvoeding het afgelopen jaar; en het contact met andere ouders en begeleiding na plaatsing van het kind. Voor het indelen van de Special Needs van het adoptiekind is gekeken naar het type somatische aandoening en de indeling van de SAV (Bijlage 1). De indeling is handmatig gemaakt op basis van de beschrijvingen van de Special Needs die de ouders hebben gegeven, mede op basis van de beoordeling door een arts.

Data-Analyse

Er is een data-inspectie gedaan om de verdeling van de data te controleren. Er waren geen missende waarden in het gedeelte van de NVOS, omdat het verplicht was een antwoord in te vullen voordat de respondenten door konden naar de volgende vraag. De verdeling van de variabelen is onderzocht middels een frequentietabel. Voor numerieke variabelen werd het gemiddelde, de standaarddeviatie, het minimum en maximum berekend. De scores op de schalen van de NVOS van vaders en moeders met een kind met of zonder Special Needs zijn gecheckt op normaliteit en vergeleken met de normgroep van ouders met een kind zonder problemen uit het basisonderwijs (Wels & Robbroeckx, 1996) door middel van een t-toets. Door middel van een ANOVA is onderzocht of er verschillen waren in opvoedingsbelasting gerelateerd aan de leeftijd van het adoptiekind bij aankomst (0-6 maanden, 7-12, 13-24 en 25 maanden en ouder). Tevens is er gebruik gemaakt van een ANOVA toets bij het onderzoeken van verschillen in opvoedingsbelasting gerelateerd aan verschillen in juistheid van informatievoorziening en verwachtingen van de ouders. Bij de variabelen waarbij de varianties gelijk waren, is de Bonferroni post hoc toets gebruikt. Bij de variabelen waarbij geen sprake was van gelijke varianties is de Tamhane's T2 post hoc toets gebruikt. Bij alle toetsen werd uit gegaan van een significantie niveau van $\alpha = .05$.

Resultaten

De resultatensectie begint met een omschrijving van de onderzoeksgroep. Vervolgens worden eventuele verschillen in opvoedingsbelasting tussen ouders van een adoptiekind met en zonder Special Needs besproken. Als laatste wordt gekeken naar de zwaarte van opvoedingsbelasting binnen de groep van ouders van een adoptiekind met Special Needs.

Demografische Gegevens van de Onderzoeksgroep

In Tabel 1 zijn de kenmerken van de onderzoeksgroep te zien. Er is een grote spreiding te zien bij de leeftijd van aankomst van het adoptiekind, vooral bij de jongens waar de leeftijd verschilt van 1

tot 78 maanden ($M = 12.79$, $SD = 15.15$). Bij meisjes was dit 2 tot 52 maanden ($M = 10.60$, $SD = 8.71$). Ouders van 230 adoptiekinderen uit 167 verschillende gezinnen hebben meegedaan aan het onderzoek. Hiervan hebben voor een grote meerderheid de moeders de vragenlijst ingevuld ($n = 144$). Het aantal jongens en meisjes was ongeveer gelijk verdeeld. Er waren 84 adoptiekinderen met Special Needs (37%) en 146 kinderen zonder Special Needs (63%), geboren tussen 1988 en 2008. Een grote meerderheid van de ouders was getrouwd met dezelfde partner als bij aankomst van het adoptiekind in het gezin (96%).

Tabel 1

Kenmerken van de Onderzoeksgroep

<i>N</i> = 230	<i>n</i>	%	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.
Leeftijd ouders						
Adoptiemoeders	144	86%	41.90	4.35	31	52
Adoptievaders	23	14%	43.78	4.98	35	53
Burgerlijke staat ouders						
Gehuwd (met dezelfde partner als bij aankomst kind)	159	96%				
Gehuwd (met andere partner)	2	1%				
Gescheiden	2	1%				
Samenwonend	2	1%				
Anders	2	1%				
Hoogst genoten opleiding ouders						
Lager beroepsonderwijs	18	10%				
Middelbaar onderwijs	91	55%				
Hoger onderwijs	35	21%				
Universitair onderwijs	23	14%				
Leeftijd Adoptiekind bij aankomst (in maanden)						
Jongens	112	49%	12.79	15.15	1	78
Meisjes	118	51%	10.60	8.71	2	52
Totaal	230	100%	11.67	12.31	1	78
Leeftijd adoptiekind bij meting (in jaren)						
Jongens	112	49%	9.54	2.86	4.50	14.92
Meisjes	118	51%	9.95	2.93	4.58	14.92
Totaal	230	100%	9.75	2.91	4.50	14.92
Aanwezigheid Special Needs						
Jongens	46	41%				
Meisjes	38	32%				
Totaal	84	37%				
Aantal adoptiekinderen in gezin						
Een kind	104	45%				
Twee kinderen	90	39%				
Drie kinderen	28	12%				
Vier kinderen	8	4%				

Noot. Het aantal adoptieouders verschilt van het aantal kinderen, omdat sommige ouders voor meerdere adoptiekinderen in het gezin de vragenlijst hebben ingevuld.

In Tabel 2 is de verdeling van de uitbijters te zien. Bij de schaal *acceptatie* werden acht uitbijters gevonden, bij *aankunnen* en *situatie anders willen* zes uitbijters, bij *kind voelen als belasting* en *er alleen voor staan* één uitbijter, bij *plezier* vier uitbijters en bij *goede omgang hebben* zes uitbijters. Bij alle analyses zijn deze uitbijters verwijderd. In Tabel 3 zijn de gemiddelden, standaarddeviaties en range te zien van de schalen van de NVOS.

Tabel 2

Verdeling van de Uitbijters van Adoptiejongens of –meisjes Met en Zonder Special Needs

	Jongens		Meisjes		Totaal
	Special Needs	Geen Special Needs	Special Needs	Geen Special Needs	
Acceptatie	1	4	2	1	8
Aankunnen	0	4	1	1	6
Problemen	0	0	0	0	0
Situatie anders	0	4	1	1	6
Kind voelen als belasting	0	1	0	0	1
Er alleen voor staan	0	0	0	1	1
Plezier hebben	2	0	1	1	4
Goede omgang	0	4	1	1	6

Tabel 3

Beschrijvende Statistieken van de NVOS-schalen. Hogere Scores staan voor een Zwaardere Opvoedingsbelasting

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.
Acceptatie	222	1.24	0.38	1.00	2.75
Aankunnen	224	1.56	0.50	1.00	3.13
Problemen hebben	230	1.80	0.71	1.00	3.86
Situatie anders willen	224	1.47	0.52	1.00	3.17
Kind voelen als belasting	229	1.93	0.84	1.00	4.43
Alleen staan	229	1.64	0.58	1.00	3.50
Plezier hebben	226	1.30	0.40	1.00	2.60
Goede omgang hebben	224	1.68	0.63	1.00	3.60

Noot. De verschillende *N* komt door uitsluiten van uitbijters.

Opvoedingsbelasting van Adoptieouders van Kinderen met en zonder Special Needs

Adoptieouders van kinderen *met Special Needs* hadden meer het gevoel er alleen voor te staan ($M = 1.75$, $SD = 0.52$) dan adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* ($M = 1.58$, $SD = 0.61$), $t(227) = -2.17$, $p = .003$, $d = 0.30$. Op geen enkele andere schaal van opvoedingsbelasting werden significante verschillen gevonden tussen adoptieouders van kinderen met of zonder Special Needs.

Vergelijking met de Normgroep. Bij een vergelijking van de opvoedingsbelasting die werd ervaren door ouders van een adoptiekind uit Taiwan met de normgroep (Wels & Robbroeckx, 1996)

werden significante verschillen gevonden (Tabel 4). Hieronder worden alleen de significante verschillen besproken.

Moeders van adoptiekinderen met Special Needs accepteerden hun kind meer dan de normgroep ($t(71) = -2.60$, $p = .011$, $d = 0.69$), konden de opvoeding beter aan ($t(73) = -2.38$, $p = .02$, $d = 0.26$), wilden de situatie minder graag anders zien ($t(73) = -2.96$, $p = .004$, $d = 0.33$); en hadden meer plezier tijdens de opvoeding dan de normgroep ($t(71) = -5.36$, $p < .001$, $d = 0.53$). *Moeders van adoptiekinderen zonder Special Needs* accepteerden hun kind meer dan de normgroep ($t(119) = -4.77$, $p < .001$, $d = 0.33$), konden de opvoeding beter aan ($t(119) = -3.01$, $p = .003$, $d = 0.26$), wilden de situatie minder graag anders zien dan de normgroep ($t(119) = -4.96$, $p < .001$, $d = 0.42$); hadden minder het idee er alleen voor te staan dan de normgroep ($t(122) = -5.14$, $p < .001$, $d = 0.42$) en hadden meer plezier tijdens de opvoeding dan de normgroep ($t(122) = -7.74$, $p < .001$, $d = 0.61$).

Vaders van kinderen met Special Needs wilden de situatie minder graag anders zien dan de normgroep ($t(8) = -3.44$, $p = .009$, $d = 0.78$). *Vaders van adoptiekinderen zonder Special Needs* accepteerden hun kind meer dan de normgroep ($t(20) = -2.50$, $p = .021$, $d = 0.50$) en hadden meer plezier tijdens de opvoeding dan de normgroep ($t(21) = -2.57$, $p = .018$, $d = 0.47$).

Tabel 4

Beleving van de Opvoedingsbelasting (NVOS-A), van Vaders en Moeders van Adoptiekinderen Met en Zonder Special Needs (SN) Vergeleken met de Normgroep; gemiddelde (standaarddeviatie)

Gezinsbelasting	Moeder-rapportage			Vader-rapportage		
	SN	Geen SN	Normgroep	SN	Geen SN	Normgroep
Acceptatie	1.28 ^a (0.40)	1.23 ^b (0.39)	1.40 (0.49)	1.19 (0.21)	1.15 ^d (0.34)	1.34 (0.42)
Aankunnen	1.57 ^a (0.50)	1.57 ^b (0.51)	1.71 (0.56)	1.58 (0.31)	1.46 (0.54)	1.57 (0.43)
Problemen hebben	1.82 (0.68)	1.81 (0.74)	1.94 (0.60)	1.56 (0.42)	1.75 (0.75)	1.73 (0.47)
Situatie anders willen	1.52 ^a (0.54)	1.47 ^b (0.54)	1.71 (0.60)	1.28 ^c (0.26)	1.39 (0.47)	1.58 (0.48)
Kind voelen als belasting	2.02 (0.88)	1.93 (0.87)	2.01 (0.70)	1.81 (0.45)	1.71 (0.70)	1.86 (0.55)
Alleen staan	1.76 (0.54)	1.59 ^b (0.63)	1.88 (0.75)	1.72 (0.26)	1.55 (0.48)	1.70 (0.56)
Plezier hebben	1.32 ^a (0.40)	1.28 ^b (0.41)	1.57 (0.53)	1.31 (0.28)	1.32 ^d (0.37)	1.52 (0.48)
Goede omgang	1.75 (0.64)	1.67 (0.65)	1.76 (0.65)	1.64 (0.48)	1.58 (0.52)	1.69 (0.53)

^a Adoptiemoeders van kinderen *met Special Needs* verschilden significant van de normgroep

^b Adoptiemoeders van kinderen *zonder Special Needs* verschilden significant van de normgroep

^c Adoptievaders van kinderen *met Special Needs* verschilden significant van de normgroep

^d Adoptievaders van kinderen *zonder Special Needs* verschilden significant van de normgroep

Leeftijd van het Kind bij Aankomst. De leeftijd bij aankomst van de adoptiekinderen *met en zonder Special Needs* (SN) is verdeeld in groepen van 0 tot 6 maanden (SN: $n = 15$; Geen SN: $n = 69$), 7 tot 12 maanden (SN; $n = 42$, Geen SN; $n = 52$), 13 tot 24 maanden (SN; $n = 14$, Geen SN; $n = 13$) en 25 maanden en ouder (SN; $n = 13$, Geen SN; $n = 11$). Eén ouder heeft de leeftijd van het kind bij aankomst niet juist ingevuld.

Er werden geen significante verschillen gevonden in de opvoedingsbelasting tussen ouders van adoptiekinderen *met Special Needs* in relatie tot leeftijd bij aankomst. Bij ouders van adoptiekinderen *zonder Special Needs* werd een verschil gevonden op de schaal ‘problemen hebben’ en ‘er alleen voor staan’. Uit de posthoc toets bleek dat wanneer de adoptiekinderen bij aankomst 0 tot 6 maanden waren ($n = 69$), ouders meer problemen ervoeren tijdens de opvoeding ($M = 1.86$, $SD = 0.70$) dan wanneer de adoptiekinderen ouder waren dan 25 maanden bij aankomst ($n = 11$, $M = 1.51$, $SD = 0.30$), $F(3,141) = 1.86$, $p = .038$, $d = 0.65$. Verder hadden ouders van adoptiekinderen *zonder Special Needs* meer het gevoel er alleen voor te staan wanneer de adoptiekinderen bij aankomst tussen de 13 en 24 maanden waren ($n = 13$, $M = 2.04$, $SD = 0.83$) dan wanneer de kinderen ouder dan 25 maanden waren bij aankomst ($n = 11$, $M = 1.34$, $SD = 0.48$), $F(3,141) = 2.86$, $p = .045$, $d = 0.85$.

Geslacht van het Kind. Bij de ouders van adoptiekinderen *met Special Needs* zijn geen significante verschillen gevonden in de opvoedingsbelasting bij tussen het opvoeden van jongens of meisjes. Bij de groep van adoptiekinderen *zonder Special Needs* zijn wel verschillen gevonden (zie Tabel 5). Adoptieouders van *jongens zonder Special Needs* hadden meer problemen ($t(123) = 2.46$, $p = .015$, $d = 0.41$), voelden hun kind meer als een belasting ($t(131) = 2.44$, $p = .016$, $d = 0.41$) en hadden meer het gevoel er alleen voor te staan ($t(143) = 2.05$, $p = .042$, $d = 0.33$) dan adoptieouders van *meisjes zonder Special Needs*. Er werd voor adoptieouders geen verschil gevonden in opvoedingsbelasting tussen het opvoeden van *jongens met of zonder Special Needs*. Adoptieouders van *meisjes met Special Needs* hadden meer het idee dat ze er alleen voor stonden in de opvoeding dan adoptieouders van *meisjes zonder Special Needs* ($t(115) = -3.15$, $p = .002$, $d = 0.62$).

Aantal Adoptiekinderen in een Gezin. Bij de ouders van adoptiekinderen *met Special Needs* kwamen 36 kinderen uit een gezin waar sprake was van één adoptiekind, 33 kinderen kwamen uit een gezin met twee adoptiekinderen, 12 kinderen kwamen uit een gezin met drie adoptiekinderen en drie kinderen kwamen uit een met vier adoptiekinderen. Bij de ouders van adoptiekinderen *zonder Special Needs* kwamen 68 kinderen uit een gezin waar sprake was van één kind, 57 kinderen uit een gezin met twee kinderen, 16 kinderen uit een gezin met drie kinderen en vijf kinderen uit een gezin met vier kinderen. Er werden geen significante verschillen gevonden in opvoedingsbelasting in relatie tot het aantal adoptiekinderen in een gezin.

Begeleiding Na Plaatsing van het Adoptiekind. Van alle adoptieouders hebben 30,4% ($N = 70$) (preventieve) begeleiding gekregen sinds de plaatsing van hun kinderen. De ouders van adoptiekinderen *met Special Needs* (34,5%, $N = 29$) hebben niet vaker begeleiding gekregen dan ouders van adoptiekinderen *zonder Special Needs* (28,1%, $N = 41$) ($\chi^2(1, N = 230) = 1.05$, $p > .05$).

Tabel 5

Opvoedingsbelasting tijdens de Opvoeding van Adoptiejongens en -meisjes Met en Zonder Special Needs; gemiddelde (standaarddeviatie)

	Adoptiekind met Special Needs		Adoptiekind zonder Special Needs	
	Jongens	Meisjes	Jongens	Meisjes
Acceptatie	1.29 (0.42)	1.24 (0.33)	1.27 (0.43)	1.17 (0.34)
Aankunnen	1.56 (0.49)	1.59 (0.47)	1.62 (0.57)	1.50 (0.47)
Problemen hebben	1.82 (0.66)	1.76 (0.68)	1.97 ^a (0.81)	1.67 (0.64)
Situatie anders willen	1.46 (0.50)	1.55 (0.54)	1.51 (0.53)	1.41 (0.52)
Kind voelen als belasting	2.02 (0.86)	1.97 (0.83)	2.08 ^a (0.88)	1.74 (0.78)
Alleen staan	1.69 (0.48)	1.83 ^b (0.55)	1.69 ^a (0.66)	1.49 (0.55)
Plezier hebben	1.28 (0.34)	1.37 (0.43)	1.32 (0.43)	1.26 (0.38)
Goede omgang	1.72 (0.62)	1.76 (0.64)	1.68 (0.67)	1.63 (0.60)

^a Adoptieouders van jongens *zonder Special Needs* verschilden significant van ouders van meisjes zonder *Special Needs*

^b Adoptieouders van meisjes *met Special Needs* verschilden significant van adoptieouders van meisjes zonder *Special Needs*

Bij adoptieouders die begeleiding hebben ontvangen na plaatsing werden geen verschillen gevonden in opvoedingsbelasting tussen ouders van adoptiekinderen *met of zonder Special Needs*. Bij de ouders die geen begeleiding hebben ontvangen, hadden ouders van adoptiekinderen *met Special Needs* meer het gevoel er alleen voor te staan ($M = 1.74$, $SD = 0.47$) dan ouders van adoptiekinderen *zonder Special Needs* ($M = 1.53$, $SD = 0.54$), $t(157) = -2.38$, $p = .018$, $d = 0.41$).

Adoptieouders van kinderen *met Special Needs* die begeleiding hebben ontvangen, verschilden niet in opvoedingsbelasting met ouders van adoptiekinderen *met Special Needs* die geen begeleiding hebben ontvangen. Adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* die begeleiding hebben ontvangen na plaatsing van het kind konden de opvoeding minder goed aan ($M = 1.76$, $SD = 0.57$) dan ouders van adoptiekinderen *zonder Special Needs* die geen begeleiding hebben ontvangen na plaatsing ($M = 1.47$, $SD = 0.48$), $t(139) = -3.03$, $p = .003$, $d = 0.55$; hadden meer problemen tijdens de opvoeding (resp. $M = 2.06$, $SD = 0.82$; $M = 1.70$, $SD = 0.68$), $t(63) = -2.50$, $p = .015$, $d = 0.48$; zouden de situatie liever anders gezien hebben (resp. $M = 1.68$, $SD = 0.65$; $M = 1.36$, $SD = 0.44$), $t(54) = -2.84$, $p = .006$, $d = 0.58$; voelden hun kind meer als een belasting ($M = 2.38$, $SD = 1.06$; $M = 1.71$, $SD = 0.65$), $t(52) = -3.79$, $p < .001$, $d = 0.76$; hadden minder plezier tijdens de opvoeding (resp. $M = 1.42$, $SD = 0.51$; $M = 1.24$, $SD = 0.34$), $t(54) = -2.11$, $p = .04$, $d = 0.42$, en hadden een minder goede omgang met hun kind ($M = 1.87$, $SD = 0.74$) dan ouders van adoptiekinderen *zonder Special Needs* die geen begeleiding hebben ontvangen na plaatsing van hun kind ($M = 1.57$, $SD = 0.57$), $t(58) = -2.34$, $p = .023$, $d = 0.45$.

Contact met Andere Adoptieouders. Van alle adoptieouders gaf 4,8% ($N = 11$) aan geen contact te hebben gehad met andere adoptieouders. 47,4% ($N = 109$) van de ouders gaf aan af en toe

contact te hebben en 47,8% ($N = 110$) gaf aan regelmatig contact te hebben met andere adoptieouders. In Tabel 6 is de opvoedingsbelasting van ouders uitgesplitst naar de mate van contact met andere adoptieouders. Bij ouders van adoptiekinderen *met Special Needs* werden significante verschillen gevonden in opvoedingsbelasting op de schaal ‘aankunnen’ ($F(2, 80) = 5.63, p = .005, d = 0.75$). Een posthoc analyse liet zien dat ouders die regelmatig contact hadden met andere ouders de opvoeding beter aankonden dan ouders die af en toe contact hadden met andere ouders.

Ouders van een kind *zonder Special Needs* verschilden significant op de schalen ‘acceptatie’ ($F(2,138) = 3.18, p = .045, d = 0.42$), ‘er alleen voor staan’ ($F(2,142) = 3.98, p = .021, d = 0.48$), ‘plezier hebben’ ($F(2,142) = 4.47, p = .013, d = 0.91$) en ‘goede omgang’ ($F(2,138) = 4.67, p = .011, d = 0.98$).

Post hoc analyses lieten zien dat ouders die regelmatig contact hadden met andere ouders hun kind meer accepteerden en minder het gevoel hadden er alleen voor te staan. Ouders die geen contact hadden met andere ouders hadden meer plezier en een betere omgang met hun kind dan ouders die af en toe contact hadden met andere ouders.

Tabel 6

Beleving van Opvoedingsbelasting van Adoptieouders die Regelmatig, Af en Toe of Geen Contact hebben met Andere Adoptieouders; gemiddelde (standaarddeviatie)

	Special Needs ($n = 84$)			Geen Special Needs ($n = 146$)		
	Geen contact	Af en toe contact	Regelmatig contact	Geen contact	Af en toe contact	Regelmatig contact
Acceptatie	1.50 (0.00)	1.36 (0.41)	1.18 (0.35)	1.18 (0.24)	1.30 (0.45)	1.14 ^b (0.29)
Aankunnen	1.44 (0.44)	1.76 (0.47)	1.42 ^a (0.44)	1.29 (0.41)	1.65 (0.58)	1.48 (0.44)
Problemen hebben	1.29 (0.00)	1.96 (0.74)	1.67 (0.56)	1.94 (1.19)	1.92 (0.76)	1.66 (0.61)
Situatie anders willen	1.42 (0.59)	1.61 (0.55)	1.41 (0.49)	1.19 (0.40)	1.57 (0.60)	1.37 (0.43)
Kind voelen als belasting	2.00 (0.00)	2.20 (0.89)	1.83 (0.79)	1.62 (0.79)	2.04 (0.91)	1.78 (0.76)
Alleen staan	2.50 (0.35)	1.84 (0.52)	1.65 (0.48)	1.69 (0.81)	1.71 (0.69)	1.43 ^b (0.44)
Plezier hebben	1.30 (0.42)	1.43 (0.42)	1.23 (0.33)	1.07 ^c (0.14)	1.38 (0.46)	1.22 (0.34)
Goede omgang	1.60 (0.00)	1.90 (0.64)	1.60 (0.60)	1.23 ^c (0.45)	1.80 (0.69)	1.54 (0.54)

^a Adoptieouders van kinderen *met Special Needs* die regelmatig contact hebben met andere ouders verschilden significant van adoptieouders van kinderen *met Special Needs* die af en toe contact hebben met andere ouders

^b Adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* die regelmatig contact hebben met andere ouders verschilden significant van adoptieouders van kinderen *met Special Needs* die af en toe contact hebben met andere ouders

^c Adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* die geen contact hebben met andere ouders verschilden significant van adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* die af en toe contact hebben met andere ouders.

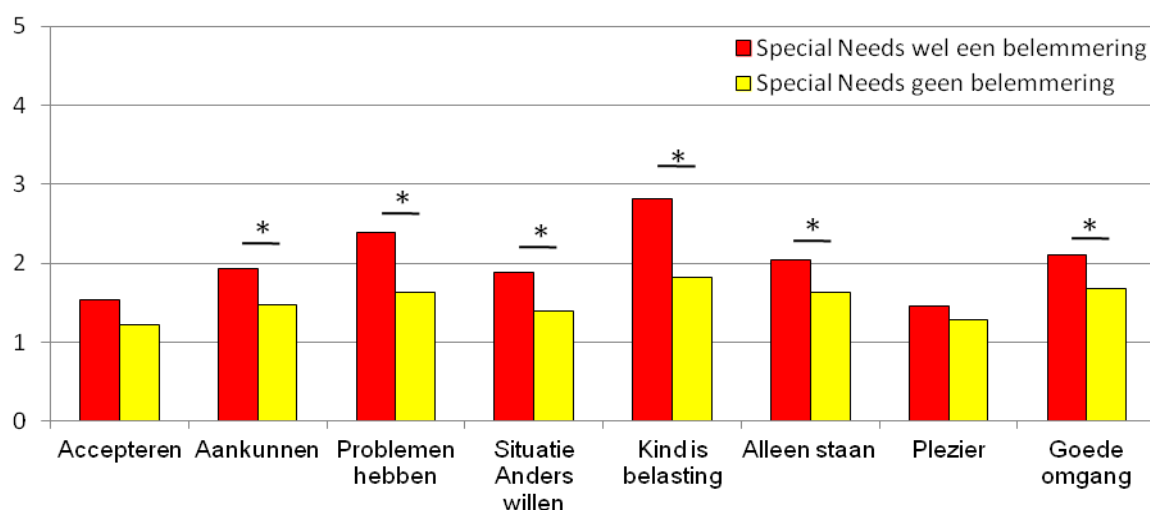
Opvoedingsbelasting bij Ouders van een Adoptiekind met Special Needs

Voor deze analyses is alleen gekeken naar de ouders met een *adoptiekind met Special Needs*.

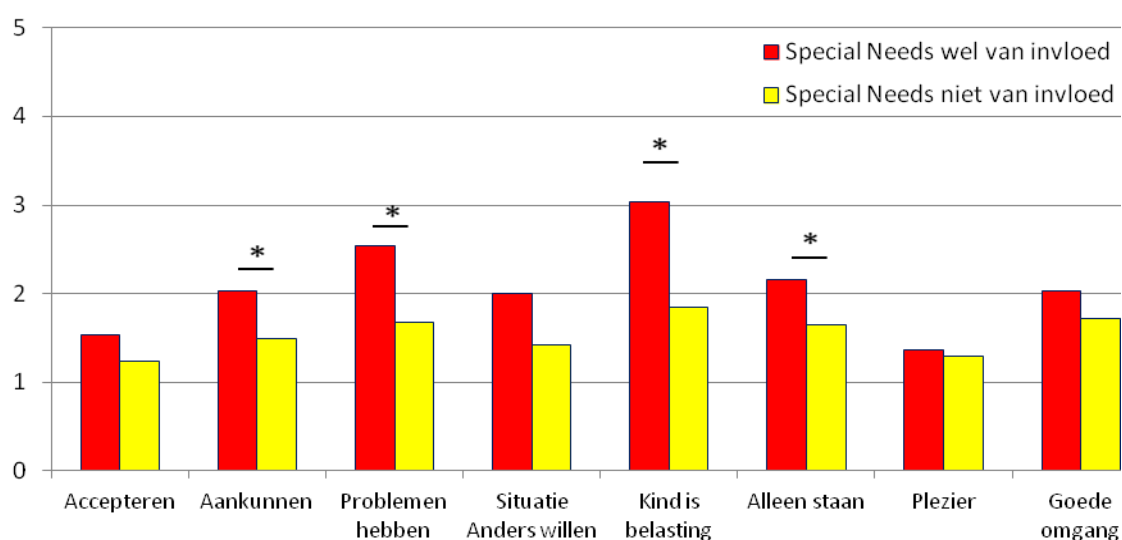
Bewust (Opnieuw) Kiezen. Er zijn geen verschillen gevonden in de hoogte van opvoedingsbelasting tussen ouders van adoptiekinderen *met Special Needs* die wel ($n = 40$) of niet ($n = 17$) bewust hebben gekozen voor kinderen met Special Needs. Tevens zijn geen significante verschillen gevonden tussen ouders die wel ($n = 49$) of niet ($n = 4$) opnieuw zouden kiezen voor een adoptiekind met Special Needs.

Belemmering van Sociale Contacten door de Special Needs van het Kind. Twaalf ouders gaven aan dat het hebben van kinderen met Special Needs de sociale contacten belemmerde, 43 ouders gaven aan dat de Special Needs de sociale contacten niet belemmerde en 29 ouders hebben geen antwoord gegeven op deze vraag. Adoptieouders die aangaven dat het hebben van kinderen met Special Needs een belemmering was voor sociale contacten, konden de opvoeding minder goed aan ($M = 1.93, SD = 0.65$) dan ouders die aangaven dat de kinderen geen belemmering waren voor de sociale contacten ($M = 1.47, SD = 0.43$), $t(14) = -2.28, p = .039, d = 0.82$; zij hadden meer problemen (resp. $M = 2.39, SD = 0.84$; $M = 1.64, SD = 0.52$), $t(13) = -2.93, p = .011, d = 1.07$; wilden de situatie liever anders zien (resp. $M = 1.89, SD = 0.63$; $M = 1.39, SD = 0.50$), $t(15) = -2.51, p = .024, d = 0.88$; voelden het kind meer als een belasting (resp. $M = 2.81, SD = 1.17$; $M = 1.82, SD = 0.74$), $t(12) = -2.65, p = .021, d = 1.01$; hadden meer het gevoel er alleen voor te staan (resp. $M = 2.04, SD = 0.47$; $M = 1.63, SD = 0.42$), $t(53) = -2.87, p = .006, d = 0.92$; en hadden een minder goede omgang met hun kinderen ($M = 2.10, SD = 0.65$) dan wanneer de kinderen geen belemmering waren voor de sociale contacten ($M = 1.68, SD = 0.63$), $t(53) = -2.05, p = .046, d = 0.66$. Alleen op de schalen ‘acceptatie’ en ‘plezier’ zijn geen verschillen gevonden.

Invloed van Special Needs op de Relatie met de Partner. Ouders die aangaven dat het hebben van adoptiekinderen *met Special Needs* van invloed was op de relatie met de partner ($n = 8$) konden de opvoeding minder goed aan ($M = 2.03, SD = 0.67$) dan ouders die aangaven dat het hebben van adoptiekinderen met Special Needs niet van invloed was op de relatie met de partner ($n = 46, M = 1.49, SD = 0.46$), $t(52) = -2.86, p = .006, d = 0.94$; zij hadden meer problemen tijdens de opvoeding (resp. $M = 2.54, SD = 0.84$; $M = 1.67, SD = 0.56$), $t(52) = -3.72, p < .001, d = 1.22$; voelden het kind meer als een belasting (resp. $M = 3.04, SD = 1.06$; $M = 1.85, SD = 0.80$), $t(51) = -3.50, p = .001, d = 1.27$ en hadden meer het idee er alleen voor te staan tijdens de opvoeding ($M = 2.16, SD = 0.53$) dan ouders die aangaven dat de Special Needs van de kinderen geen invloed had op de relatie met de partner ($M = 1.65, SD = 0.42$), $t(52) = -3.03, p = .004, d = 1.07$.

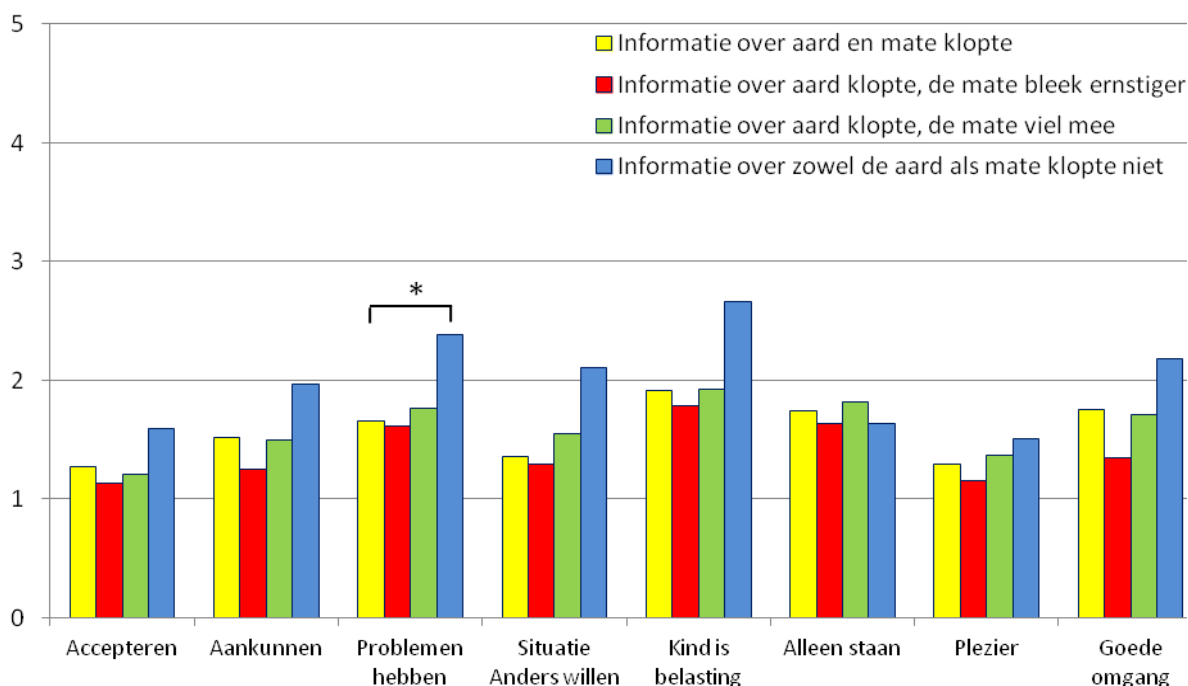
Figuur 1. Beleving van Gezinsbelasting van Ouders van een Adoptiekind met Special Needs waarbij de Special Needs Wel ($n = 12$) of Geen ($n = 43$) Belemmering van de Sociale Contacten waren.

Figuur 2. Beleving van Gezinsbelasting van Ouders van een Adoptiekind met Special Needs waarbij de Special Needs Wel ($n = 8$) of Niet ($n = 46$) van Invloed was op de Relatie met de Partner.

Juistheid van Informatie Voorafgaand aan de Adoptie. De antwoordcategorieën waren dat de informatie over de aard en mate van de Special Needs klopte ($n = 30$); dat de informatie over de aard klopte, maar de mate bleek ernstiger ($n = 4$); dat de informatie over de aard klopte, maar de mate mee viel ($n = 7$) en dat de informatie over zowel de aard als de mate van de Special Needs niet klopte ($n = 9$). Er zijn verschillen gevonden in opvoedingsbelasting op de schaal *problemen hebben* ($F(4,79) = 2.31, p = .04, d = 0.93$). Ouders bij wie de informatie over zowel de aard als mate van de Special Needs niet klopte hadden meer problemen tijdens de opvoeding ($M = 2.38, SD = 0.94$) dan ouders bij wie de informatie over de Special Needs wel klopte ($M = 1.66, SD = 0.57$). Er zijn geen significante

verschillen gevonden bij ouders bij wie de informatie over de Special Needs van het adoptiekind meeviel of waarbij de aard of mate ernstiger was dan verwacht.

Figuur 3. Beleving van Gezinsbelasting van Ouders van een Adoptiekind Met Special Needs en de Juistheid van Informatie over de Special Needs Voorafgaand aan de Adoptie. De informatie over de Special Needs van het adoptiekind kon kloppen ($n = 30$); de informatie over de aard klopte, maar de mate bleek ernstiger ($n = 4$); de informatie over de aard klopte, maar de mate viel mee ($n = 7$) of de informatie over zowel de aard als mate van de Special Needs klopte niet ($n = 9$).

Verwachtingen van de Ouders. De verwachtingen die de ouders hadden over de consequenties van het hebben van een kind *met Special Needs* op het gezinsleven voorafgaand aan de plaatsing van het kind konden kloppen, meevallen of tegenvallen. Er werd geen invloed gevonden van de juistheid van deze verwachtingen op de opvoedingsbelasting.

Conclusie en Discussie

Over de beleving van het ouderschap door adoptieouders is nog weinig bekend, ondanks een sterke behoefte aan deze kennis vanuit het werkveld (Juffer & Ter Meulen, 2010). In dit scriptieonderzoek wordt een beeld geschetst van opvoedingsbelasting van adoptieouders van kinderen *met en zonder Special Needs* uit Taiwan.

Stabiele, Welvarende Adoptiegezinnen?

Een opvallend resultaat was dat zowel vaders als moeders van adoptiekinderen *met en zonder Special Needs* minder opvoedingsbelasting ervoeren dan de normgroep. Een verklaring zou kunnen

zijn dat de adoptieouders uit het huidige onderzoek over het algemeen stabiele, welvarende gezinnen lijken te vormen. De ouders uit het huidige onderzoek verschilden op meerdere belangrijke aspecten van ouders met biologische kinderen, zoals leeftijd, huwelijks staat en sociaal economische status. De gemiddelde leeftijd bij aankomst van het eerste kind van de adoptiemoeders in dit onderzoek hadden was hoger ($M = 33.1$, $SD = 3.36$) dan de gemiddelde leeftijd waarop Nederlandse moeders hun eerste kind krijgen (29,4 jaar; CBS, 2013). Uit onderzoek van Gerris (2007) bleek dat ouders jonger dan 30 jaar een hogere opvoedingsbelasting ervoeren dan ouders boven 30 jaar. Tevens waren veel van de adoptieouders die mee deden aan dit onderzoek gehuwd met dezelfde partner als bij de adoptie. Slechts 1% van de respondenten was gescheiden, in tegenstelling tot het Nederlands gemiddelde, waarbij één op de drie huwelijken (36,5%) uitloopt op een scheiding (CBS, 2013). Ook hadden de ouders uit dit onderzoek een hoog opleidingsniveau (HBO of WO) vergeleken met de Nederlandse bevolking (resp. 34% en 28%). Doordat de kosten om een kind te adopteren hoog zijn (Stichting Adoptie Voorzieningen, 2011), hebben adoptieouders vaak een hoog economische status. Uit eerder onderzoek bleek dat ouders die laag zijn opgeleid en een beneden modaal inkomen hebben een hogere opvoedingsbelasting rapporteerden dan ouders met een hogere SES (Gerris, 2007).

Daarnaast is het gezinsonderzoek een onderdeel van het adoptieproces. Tijdens dit onderzoek wordt door de Raad voor de Kinderbescherming gekeken naar de gezins- en leefsituatie, de wensen en beweegredenen om te adopteren en mogelijke risico- en beschermingsfactoren voor het opvoeden van een buitenlands adoptiekind, voordat toestemming wordt gegeven om te mogen adopteren. Dit betekent dat niet iedereen kan adopteren, aanvragers worden gescreend of zij het wel aankunnen. Overige voorwaarden waar aspirant adoptieouders aan moeten voldoen zijn bijvoorbeeld het ontbreken van een strafblad, geen levensbedreigende ziekte hebben en niet ouder zijn dan 46 jaar op het moment van de aanvraag. Al met al zijn adoptiegezinnen wellicht stabiel en welvarender dan het gemiddelde Nederlandse gezin, wat een verklaring zou kunnen zijn voor het beleven van minder opvoedingsbelasting dan de normgroep.

De stabiliteit van de adoptiegezinnen uit dit onderzoek zou ook een verklaring kunnen zijn voor het ontbreken van de verwachte relatie tussen de gezinsgrootte van het adoptiegezin en de opvoedingsbelasting. Doordat adoptieouders een vaste basis kunnen geven aan het kind en zelf voor het kind en de situatie kiezen, kan het zijn dat ze beter voorbereid zijn op het ouderschap. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat adoptieouders een goede inschatting kunnen maken van de zorg die de adoptiekinderen nodig hebben en de zorg die zij kunnen bieden, waardoor het aantal adoptiekinderen in het gezin geen rol speelde in de opvoedingsbelasting. Daarnaast namen geen gezinnen met meer dan vier adoptiekinderen deel aan het onderzoek, wat ook een verklaring zou kunnen zijn dat gezinsgrootte niet gerelateerd was aan opvoedingsbelasting. Tevens gaat aan de adoptie een langdurig proces vooraf, met veel trainingen en ondersteuning. Ook dit zou kunnen verklaren waarom adoptieouders minder

opvoedingsbelasting ervoeren dan de normgroep. Zij hebben informatie ontvangen over het adopteren, hebben al hun vragen kunnen stellen aan professionals en hebben zich lang kunnen voorbereiden op het ouderschap. Dit maakt dat adoptieouders wellicht beter voorbereide en bewuster opvoedende mensen zijn dan ouders van biologische kinderen.

Opvoedingsbelasting van Adoptieouders van Kinderen Met en Zonder Special Needs

In tegenstelling tot de verwachtingen, ervoeren adoptieouders van kinderen *met Special Needs* over het algemeen geen zwaardere opvoedingsbelasting dan adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs*. Adoptieouders van kinderen *met Special Needs* hadden wel meer het gevoel er alleen voor te staan tijdens de opvoeding dan adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs*. Dit zou te maken kunnen hebben met de bijzondere situatie waar ouders zich in bevinden wanneer zij een adoptiekind *met Special Needs* krijgen. Waarschijnlijk kunnen familie en vrienden zich moeilijk inleven of steun bieden, omdat zij vaak niet bekend zijn met de speciale zorg die een adoptiekind *met Special Needs* nodig heeft. Tevens zou het zo kunnen zijn dat familie en vrienden in mindere mate steun bieden, omdat ze van mening zijn dat de adoptieouders zelf voor deze situatie hebben gekozen. Uit de resultaten bleek ook dat adoptieouders van kinderen *met en zonder Special Needs* minder opvoedingsbelasting ervoeren wanneer zij regelmatig contact hadden met andere adoptieouders. Familie en vrienden hebben vaak geen ervaring met adoptie en adoptieouders missen ervaringen die biologische ouders wel hebben, zoals de bevalling en zwangerschap. De sociale ondersteuning die zij kregen van andere adoptieouders door ervaringen te delen, kan ervoor hebben gezorgd dat adoptieouders minder opvoedingsbelasting ervoeren.

Adoptiekinderen *met Special Needs* hebben vaak een bijzondere opvoedingsbehoefte (Stichting Adoptie Voorzieningen, 2009), maar uit de resultaten van dit huidige onderzoek bleek dat adoptieouders van kinderen *met Special Needs* geen zwaardere opvoedingsbelasting ervoeren dan adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs*. Dit zou te verklaren kunnen zijn doordat ouders van adoptiekinderen *met Special Needs* vaak zelf voor een kind met Special Needs hebben gekozen. Wanneer ouders een voorstel krijgen voor een kind, is over dat kind op medisch gebied vaak al veel bekend waardoor ouders van te voren een goed beeld hebben van wat er aan de hand is met dat kind of de risico's. Omdat het vaak voorafgaand aan de adoptie al bekend is of het een kind *met Special Needs* is, kan het zijn dat deze ouders al anders in de opvoeding staan en anders tegen problemen aankijken dan ouders van biologische kinderen. Wel is bijzonder dat wanneer de informatie over zowel de aard als mate van de Special Needs van het kind niet bleek te kloppen, ouders meer problemen hadden tijdens de opvoeding. Dat zij meer problemen hadden zou kunnen komen door de verwachtingen over de Special Needs die in deze gevallen niet uitkwamen. Desondanks lijkt het er op dat adoptieouders van kinderen *met Special Needs* beter om kunnen gaan met problemen die zich later voordoen bij het adoptiekind dan ouders van kinderen *zonder Special Needs*. Bij biologische kinderen wordt er vaak

vanuit gegaan dat het kind gezond is en de ontwikkeling normaal zal verlopen. Wanneer dit niet zo blijkt te zijn, kan het lastig zijn voor biologische ouders om hiermee om te gaan. De zwaarte van de opvoeding speelt geen specifieke rol speelt in het niet weer kiezen voor een adoptiekind *met Special Needs*. Interessant zou zijn om in verder onderzoek te kijken naar andere factoren in de opvoeding die hierbij een rol spelen.

Factoren van Invloed op Opvoedingsbelasting van Adoptieouders

Leeftijd bij Aankomst. Zoals verwacht speelde de leeftijd bij aankomst van het adoptiekind een rol bij de opvoedingsbelasting van adoptieouders. Echter, in tegenstelling tot de verwachting ervoeren adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* juist een zwaardere opvoedingsbelasting naarmate het kind jonger was. Dit zou te maken kunnen hebben met de onzekerheid van de adoptieouders wanneer zij plots moeten zorgen voor een baby, maar geen nazorg meer ontvangen van de bemiddelende adoptieorganisatie. De kinderen uit deze onderzoeksgroep zijn afkomstig uit drie kindertehuizen in Taiwan. Deze kindertehuizen zijn van hoge kwaliteit en de kinderen ontvangen hier goede medische zorg (Meiling, 2013). De kans op problemen in de ontwikkeling, zoals gedrags- of emotionele problemen, wordt groter naar mate het kind langer in een institutie doorbrengt (Brodzinsky, Smith, & Brodzinsky, 1998; Rutter et al., 1999), maar uit het huidige onderzoek is dit niet gebleken. Een verklaring voor deze tegenstrijdige resultaten kan zijn dat eerdere onderzoeken naar opvoedingsbelasting bij adoptieouders waren gebaseerd op adoptiekinderen uit kindertehuizen in Roemenië. In tegenstelling tot de kindertehuizen in Taiwan, waren de omstandigheden in de Roemeense kindertehuizen vaak erg slecht en werden ze gekenmerkt door verwaarlozing en mishandeling (www.meiling.nl). Dit zou een reden kunnen zijn waarom kinderen uit Roemeense tehuizen meer gedragsproblemen laten zien wanneer ze langer in een kindertehuis hebben geleefd, en kinderen uit Taiwan niet. Door deze relatief goede vroege ervaringen van adoptiekinderen uit Taiwan, kan het zo zijn dat de tijd die adoptiekinderen in een kindertehuis in Taiwan hebben doorgebracht minder invloed had op problemen in de opvoeding en de opvoedbelasting dan bij Roemeense adoptiekinderen.

Begeleiding Na Plaatsing. Niet elke opvoeding verloopt zonder problemen, waardoor adoptieouders soms toch extra begeleiding nodig hebben. Bij adoptieouders van kinderen *met Special Needs* waren er geen verschillen in de zwaarte van opvoedingsbelasting wanneer zij wel of geen begeleiding hadden na plaatsing van het kind. Dit zou erop kunnen duiden dat de begeleiding tijdens de opvoeding bij adoptieouders van kinderen *met Special Needs* meer gericht was op de ontwikkeling van het kind in het algemeen of gehechtheid en niet dat ze echt problemen hadden tijdens de opvoeding. Echter, adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* ervoeren wel meer opvoedingsbelasting, op zes van de acht schalen, wanneer zij aangaven begeleiding te hebben gekregen na plaatsing van het kind. Hiermee is het duidelijk dat er toch sprake is van meer problemen

in de opvoeding zelf. Dit zou kunnen komen omdat ouders van adoptiekinderen *zonder Special Needs* verwachten dat hun kind zich net zo zal ontwikkelen als leeftijdsgenootjes. Wanneer dit niet het geval blijkt te zijn, zou dit voor problemen kunnen zorgen.

Contact met Andere Ouders. Een verrassend resultaat was dat adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* meer plezier en een betere omgang met het kind hadden wanneer zij geen contact hadden met andere adoptieouders dan adoptieouders van kinderen *zonder Special Needs* die af en toe contact hadden met andere ouders. Het beleven van meer plezier en het hebben van een betere omgang met hun kind wanneer ze geen contact hebben met andere adoptieouders, zou er op kunnen duiden dat deze ouders hun adoptiekind niet anders wilden behandelen omdat het kind geadopteerd is en zou om deze reden positief bekeken kunnen worden.

Geslacht van het Adoptiekind. Adoptieouders van *jongens zonder Special Needs* ervoeren meer problemen en voelden hun kind meer als een belasting dan adoptieouders van *meisjes zonder Special Needs*. Juist omdat het op deze twee van de acht schalen van de NVOS bleek te zijn, kan het waarschijnlijk worden verklaard doordat jongens een drukker karakter hebben en vaker externaliserend probleemgedrag laten zien (Hoksbergen, Stoutjesdijk, Rijk, & van Dijkum, 2002; Maccoby & Jacklin, 1974). Echter, dit verklaart niet waarom het bij de groep adoptieouders van *jongens zonder Special Needs* wel voor meer belasting heeft gezorgd, maar niet bij de ouders van *jongens met Special Needs*. Om dit uit te zoeken zou verder onderzoek gedaan moeten worden naar het probleemgedrag bij adoptiekinderen uit Taiwan in combinatie met de opvoedingsbelasting.

‘Subjectieve opvoedingsbelasting’

De adoptieouders die aan dit huidige onderzoek hebben deelgenomen, hebben een eigen inschatting gegeven over de zwaarte van de opvoedingsbelasting. Het gaat in dit onderzoek dus over de subjectieve opvoedingsbelasting, wat enkele van de onderzoeksresultaten zou kunnen verklaren. Adoptieouders die aangaven dat het hebben van een kind *met Special Needs* een belemmering was voor hun sociale contacten ervoeren ook een zwaardere opvoedingsbelasting. Dit zou eventueel te verklaren kunnen zijn door een derde factor, bijvoorbeeld stress, waardoor ouders niet alleen een zwaardere opvoedingsbelasting ervoeren maar ook belemmerd werden in hun sociale contacten. Uit vervolgonderzoek zou kunnen blijken of dit daadwerkelijk het geval is.

Een belangrijk resultaat was dat adoptieouders van kinderen *met Special Needs* die de Special Need van hun kind als belemmering zagen voor hun sociale contacten, hun kinderen niet minder accepteerden of minder plezier beleefden tijdens de opvoeding dan adoptieouders van kinderen *met Special Needs* die de Special Need van hun kind niet als een belemmering zagen. Wel hadden zij een minder goede omgang hadden met hun kind. Dit zou kunnen komen door frustraties door de problemen of de opvoeding wat zijn weerslag had op de relatie onderling.

Dat de Special Needs een grote invloed kunnen hebben in het leven van de adoptieouders van kinderen *met Special Needs* was al duidelijk, en hoewel adoptiegezinnen vaak stabiele gezinnen zijn is het belangrijk dat de ouders elkaar blijven steunen. Uit de resultaten bleek namelijk dat adoptieouders van kinderen *met Special Needs* meer opvoedingsbelasting aangaven wanneer zij ook aangaven dat de Special Needs van het kind van invloed waren op de relatie met hun partner. Zij gaven onder andere aan dat ze meer het idee hadden er alleen voor te staan en de opvoeding minder goed aan te kunnen. Dit impliceert dat de steun van de ouders onderling in relatie staat tot de zwaarte van de opvoedingsbelasting. Hoewel in dit onderzoek alleen de samenhang tussen de variabelen is onderzocht, zou het ook kunnen zijn dat het een causaal verband betreft, en dat meer steun tussen de ouders onderling zou kunnen zorgen voor een vermindering van de opvoedingsbelasting. Hier zou echter meer onderzoek naar gedaan moeten worden voordat dit kan worden bevestigd.

Beperkingen van het Onderzoek

Met betrekking tot de dataverzameling zijn een aantal beperkingen van het onderzoek te noemen. Een eerste beperking is dat doordat de vragenlijst online ingevuld werd, er niemand aanwezig was aan wie vragen gesteld konden worden wanneer de ouders een vraag niet begrepen. Bij de vragen die dienden ter verdieping op de opvoedingsbeleving van adoptiekinderen *met Special Needs* kan dit geleid hebben tot veel niet ingevulde antwoorden omdat adoptieouders die hun kind niet als Special Needs zagen, maar dit volgens de indeling wel waren, deze vragen niet hebben ingevuld. Dit kan een gevolg zijn van onduidelijkheid over het begrip Special Needs bij de adoptieouders. Het is mogelijk dat adoptieouders niet precies weten welke aspecten onder Special Needs vallen of zelf een ander beeld hebben over Special Needs, waardoor zij hun kind onterecht als *Special Needs of zonder Special Needs* zien. Juist de ouders die hun kind niet als een kind *met Special Needs* zien, maar waarbij het kind volgens de indeling wel Special Needs heeft, vormen een interessante groep om verder onderzoek naar te doen, omdat zij Special Needs blijkbaar op een andere manier ervaren en beoordelen.

Een tweede beperking van dit onderzoek is dat adoptieouders met meerdere adoptiekinderen in het gezin de vragenlijst ook voor meerdere kinderen hebben ingevuld. Slechts de helft van de kinderen kwam uit een gezin waar zij enig adoptiekind waren, bij de andere helft was sprake van twee of meer adoptiekinderen in het gezin. Dit heeft als gevolg dat de scores voor deze kinderen niet onafhankelijk zijn. De scores van deze kinderen zullen meer met elkaar verweven zijn dan de scores van adoptieouders die de vragenlijst voor één adoptiekind hebben ingevuld. Omdat er ook gezinnen zijn die zowel biologische kinderen als adoptiekinderen in het gezin hebben, kan het zo zijn dat er meer kinderen in het gezin aanwezig waren dan aangegeven. Dit kan van invloed zijn geweest op de scores van opvoedingsbelasting. Bij verder onderzoek zou ook gekeken moeten worden naar het totaal aantal biologische en adoptiekinderen in het gezin.

Een derde beperking is dat dit onderzoek alleen gebaseerd is op adoptieouders van kinderen uit Taiwan. Deze kinderen hebben andere ervaringen gehad voorafgaand aan de adoptie dan adoptiekinderen uit bijvoorbeeld Roemenië, waar de omstandigheden voorafgaand aan de adoptie slechter waren. Om een uitgebreider beeld te krijgen van de opvoedingsbelasting bij adoptieouders in het algemeen, is het van belang om ook onderzoek te doen bij adoptieouders van kinderen uit andere landen. Hieruit zou kunnen blijken of er een verschil zit in de opvoedingsbelasting van adoptiekinderen uit verschillende landen van herkomst.

Een vierde beperking is dat er in dit huidige onderzoek alleen gekeken is naar de belasting van de ouders zonder deze belasting te relateren aan eventueel probleemgedrag van de adoptiekinderen. Er is veel onderzoek gedaan naar het probleemgedrag van adoptiekinderen en onderzoek naar de opvoedingsbeleving van adoptieouders, maar voor verder onderzoek is het ook belangrijk om de opvoedingsbelasting van adoptieouders te relateren aan het probleemgedrag van hun adoptiekinderen. Op deze manier kan beter gekeken worden naar de mate van opvoedingsbelasting wanneer adoptiekinderen meer of minder probleemgedrag vertonen.

Een laatste beperking van dit onderzoek is dat er geen onderscheid is gemaakt in de verschillende soorten Special Needs, zoals vervroegde puberteit of lichamelijke beperkingen. In verder onderzoek zou gekeken kunnen worden naar de verschillende soorten Special Needs van het adoptiekind in combinatie met de zwaarte van de opvoedingsbelasting van de ouders. Het is interessant om te onderzoeken welke Special Needs voor meer opvoedingsbelasting zorgen.

Implicaties voor het Werkveld

De resultaten bieden mogelijk bruikbare inzichten in de opvoedingsbelasting van adoptieouders aan hulpverleners en adoptiegezinnen. Er was nog weinig wetenschappelijk onderzoek naar de opvoedingsbeleving van adoptieouders van zowel adoptiekinderen *met als zonder Special Needs*. De kennis die door dit onderzoek is vergaard, kan gebruikt worden bij de ondersteuning van ouders en professionals tijdens en na het adoptieproces. Het wordt duidelijk uit de resultaten dat ouders die kiezen voor adoptie vaak stabiele gezinnen zijn die de opvoeding van een adoptiekind goed aankunnen. Het belang van een goede voorbereiding voor aspirant-adoptieouders komt in dit onderzoek goed naar voren, omdat adoptieouders die goed zijn voorbereid op het ouderschap een minder zware opvoedingsbelasting ervoeren dan biologische ouders. Adoptiekinderen worden vaak geassocieerd met een problematische ontwikkeling, waardoor het goed is om de ouders zo goed mogelijk voor te bereiden en te ondersteunen zodat zij klaar zijn voor deze taak. Hoewel wordt gedacht dat adoptiekinderen *met Special Needs* om bijzondere opvoedingsvaardigheden vragen, komt uit dit onderzoek naar voren dat het opvoeden van een kind *met Special Needs* niet voor een zwaardere opvoedingsbelasting zorgt. Ouders die kiezen voor een adoptiekind *met Special Needs* blijken goed in staat om deze kinderen op te voeden, ondanks de problemen die een kind met zich mee kan brengen.

Literatuur

- Black, S.E., Devereux, P.J., & Salvanes, K.G. (2005). The more the merrier? The effect of family size and birth order on children's education. *The Quarterly Journal of Economics*, 120 (2), 669-700.
- Brodzinsky, D.M., Smith, D.W., & Brodzinsky, A. B. (1998). *Children's adjustment to adoption*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Centraal Bureau voor de statistiek (2013). *Meer vrouwen kiezen voor moederschap*. Verkregen op 7 juni 2013 van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2011/2011-3424-wm1.htm>.
- Centraal Bureau voor de statistiek (2013). *Huwelijksonbindingen; door echtscheiding en overlijden*. Verkregen op 26 juli 2013 van <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37425ned&D1=3-9&D2=0,10,20,30,40,50,58-1&HD=120104-1512&HDR=G1&STB=T>.
- Denby, R.W., Alford, K.A., & Ayala, J. (2011). The journey to adopt a child who has special needs: Parents' perspectives. *Children and Youth Services Review*, 33, 1543-1554.
- COTAN (1999). *Documentatie van tests en testresearch in Nederland*. Assen: Van Gorcum.
- Else-Quest, Hyde, J.S., Goldsmith, H.H., & van Hulle, C.A. (2006). Gender differences in Temperament: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 132 (1), 33-72.
- De Pauw, A., Hoksbergen, R.A.C., & Van Aelst, G. (1998). *Interculturele adoptie in de kijker*. Evaluatie en Toekomst. Leuven/ Apeldoorn: Garant.
- Gerris, J.R.M. (2007). *Jeugdzorg: professionaliteit, integrale aanpak, overdracht van waarden en normen*. Assen: Van Gorcum.
- Glidden, L. M. (1990). *The wanted ones: Families adopting children with mental retardation*. In L. M. Glidden (Ed.), *Formed families: Adoption of children with handicaps*, pp. 177-205. Binghamton, NY: Haworth.
- Glidden, L.M., Billings, F.J., & Jobe, B.M. (2006). Personality, coping style and well-being of parents rearing children with developmental disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50 (12), 949-962.

- Groza, V. & Ryan, S.D. (2002). Pre-adoption stress and its association with child behavior in domestic special needs and international adoptions. *Psychoneuroendocrinology*, 27, 181-197.
- Hoksbergen, R.A.C., Stoutjesdijk, F., Rijk, K. & van Dijkum, C. (2002). Adoptie van Roemeense kinderen in Nederland. Gedragsproblemen van kinderen en opvoedingsbelasting voor adoptieouders. *Pedagogiek*, 22 (1), 55-69.
- Hoksbergen, R.A.C., Rijk, K., ter Laak, J., & van Dijkum, C. (2004). Adoptie van verwaarloosde kinderen. Een overzicht van onderzoeksresultaten bij adoptiekinderen uit Roemenië. *Kind en Adolescent*, 25, 262-276.
- Juffer, F. (2010). *De ontwikkeling van geadopteerde kinderen en de betekenis voor pleegzorg*. In P. van den Bergh & T. Weterings (Red.), *Pleegzorg in perspectief. Ontwikkelingen in theorie en praktijk*. Assen: Van Gorcum.
- Juffer, F. & Ter Meulen, G. (2010). *Onderzoeksvorstel verkennend onderzoek naar adoptie van special-needs kinderen in Nederland*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Juffer, F. & M.H. van IJzendoorn (2005) Behavior problems and mental health referrals of international adoptees. *Journal of the American Medical Association*, 293 (20), 2501-2515.
- Maccoby, E.E., & Jacklin, C.N. (1974). *The psychology of sex differences*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Meijer, H. (8 mei 2010). *Adoptie met een aandoening*. Nederlands Dagblad.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (2012). *Adoptie: Trends en Analyse. Statistisch overzicht interlandelijke adoptie over de jaren 2007 tot en met 2011*. Verkregen op 12 april 2013 van www.adoptie.nl/WSMdocument/documents/Trends_en_analyse_2007__2011.pdf.
- Perry, C.L. & Henry, M.J. (2009). Family and professional considerations for adoptive parents of children with Special Needs. *Marriage & Family Review*, 45 (5), 538-565.
- Rosenthal, J.A. & Groze, V.K. (1992). *Special Needs Adoption: A study of intact families*. New York: Praeger.
- Sharma, A.R., McGue, M.K. & Benson, P.L. (1996). The emotional and behavioral adjustment of United States adopted adolescents: Part II. Age at adoption. *Children and Youth Services Review*, 18 (1), 101-114.

- Smyke, A., Zeanah, C.H., Fox, N., Nelson C.A., & Guthrie D. (2010). Placement in foster care enhances quality of attachment among young institutionalized children. *Child Development*, 81, (1), 212-223.
- Stichting Adoptievoorzieningen (2010). *Jaarverslag 2010*. Verkregen op 12 april 2013 van www.adoptie.nl/p/1484/Jaarverslag.
- Stichting Adoptievoorzieningen (2011). *Jaarverslag 2011*. Verkregen op 12 april 2013 van www.adoptie.nl/p/1484/Jaarverslag.
- Stichting Adoptievoorzieningen (2011). *Over adoptiekinderen*. Verkregen op 13 april 2013 van www.adoptie.nl/m/adoptieprocedure_profiel/mn/3/.
- Stichting Meiling. *Adoptie Taiwan; Achtergronden*. Verkregen op 16 juni 2013 van www.meiling.nl.
- Storm, M. (1985). *Het drama van de mislukte adoptie*. HP/De Tijd.
- Strohschein, L., Gauthier, A. H., Campbell, R., & Kleparchuck, C. (2008). Parenting as a dynamic process: A test of the resource dilution hypothesis. *Journal of Marriage and Family*, 70, 670-683.
- Van den Dries, L., Juffer, F., Van IJzendoorn, M.H., & Bakermans-Kranenburg, M.J. (2009). Fostering Security? A meta-analysis of attachment in adopted children. *Children and Youth Services Review*, 31, 410-421.
- Van IJzendoorn, M. H., Schuengel, C., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (1999). Disorganized attachment in early childhood: Meta-analysis of precursors, concomitants, and sequelae. *Development and Psychopathology*, 11, 225-249.
- Vandivere, S., Malm, K., & Radcliff, L. (2009). *Adoption USA: A chartbook based on the 2007 National Survey of Adoptive Parents*. US Department of Health and Human Services, Office of the Assistant Secretary for Planning and Evaluation.
- Verhoeven, M., Junger, M., van Aken, C., Deković, M., & Aken, M. A. G. van (2007). Parenting during toddlerhood: contributions of parental, contextual, and child characteristics. *Journal of Family Issues*, 28, 1663-1691.
- Verhulst, F.C. (2000). Internationally adopted children. *Adoption Quarterly*, 4 (1), 27-44.
- Wels, P.M.A. & Robbroeckx, L.M.H. (1996). *NVOS: Nijmeegse Vragenlijst voor de Opvoedingssituatie. Handleiding*. Lisse: Swets & Zeitlinger.

Illustratieverantwoording

p.1: Verkregen op 5 augustus 2013 van <http://csstaipei.org/#/before-and-after/4539666475>.

Bijlage 1

De Stichting Adoptievoorzieningen (SAV) verstaat onder Special Needs:

- Een verhoogd medisch risico (bijvoorbeeld hepatitis, Hiv-besmetting, prematuur, ernstige ondervoeding)
- Een operabel probleem met drie of minder te verwachten operaties (bijvoorbeeld hartprobleem, oog- of oorprobleem, klompvoetje, verwijdering extra teen of vinger)
- Een operabel probleem plus therapie-/revalidatiebehoefte (bijvoorbeeld volledige schisis, reductie-effecten die naast operatie ook fysiotherapie behoeven, (gedeeltelijk) gesloten anus)
- Een blijvende aandoening (bijvoorbeeld missen van ledematen, albinisme, epilepsie, ontwikkelingsachterstand, huidaandoeningen, Foetaal Alcohol Syndroom)
- Een belaste sociaal-emotionele achtergrond (bijvoorbeeld geboren uit incestrelatie, verslaafde moeder, moeder met ernstige psychische problemen of verstandelijke beperking)

(SAV, 2009)

Bijlage 2

Extra vragen:

- Bleek de informatie over aard en mate van de special needs van uw kind juist te zijn?
  - n.v.t.
  - Ja, aard/mate van de special needs was zoals vermeld
  - Nee, aard van de special needs klopte, de mate ervan bleek na consultatie in Nederland ernstiger
  - Nee, aard van de special needs klopte, de mate ervan bleek na consultatie in Nederland mee te vallen
  - Nee, aard noch mate van de special needs was in overeenstemming met rapportage

- Hebt u bewust voor een special needs adoptie gekozen?
  - Niet van toepassing
  - Nee
  - Ja, omdat...
  -

- Klopten de verwachtingen die u had over de consequenties van de Special Needs op uw gezinsleven met de werkelijkheid?
  - Niet van toepassing
  - Ja
  - Nee, want...

- Belemmer(d)en de special needs van uw kind uw sociale contacten?
  - Niet van toepassing
  - Nee
  - Ja, namelijk...

- Beïnvloed(d)en de special needs van uw kind uw relatie met uw partner?
  - Niet van toepassing
  - Nee
  - Ja, namelijk...

- Wanneer u nu opnieuw voor de beslissing stond, zou u dan, met de ervaringen die u nu heeft, weer voor een adoptiekind met special needs kiezen?
  - Niet van toepassing.
  - Nee
  - Ja

- Hebt u sinds de plaatsing (preventieve) begeleiding gehad, bijvoorbeeld: telefonische gesprekken met medewerkers WAN (Wegwijzer Adoptie Nazorg), VIB (Video Interactie Begeleiding bij adoptie)?
  - Nee
  - Ja, namelijk

- Bent u sinds de plaatsing van uw adoptiekind in contact geweest met andere adoptieouders?
  - Nee
  - Ja, af en toe
  - Ja, regelmatig